

jen ten nejdůslednější. Důslednost a principiálnost, pokud je utopická a nerealistická, ale není dobrým východiskem plausibilních morálních úvah (chybí jakékoliv zhodnocení reálných možností, jakákoliv etika odpovědnosti). Stejně jako by se většině lidí líbila komunistická společnost založená na individuálním rozvoji všech, tak by se nám asi i líbila Hillova utopie (uskutečnění rovnosti, důstojnosti a férovosti na globální úrovni, neutrální třetí strana), která dá zrodit novému typu člověka a novému typu humanity (vzhledem k historickému užívání takovýchto termínů jde z Hillova příspěvku až strach). Hlavním nepřítelem takovéto platonské comprehensivní doktríny je ale sama špinavá realita, která je natolik komplexní a propletená, že by se neměla redukovat na jednoduchá morální schémata. Pokud morální soudy odtrhneme od jakýchkoliv vazeb s jinými soudy, tak výsledkem je nerealizovatelná utopie, která se dá ovšem snadno využít (zisky z univerzalizace) v kontextu praktického politického boje.

Přes všechny uvedené výtky považuji sborník za knihu zvláště hodnotnou (mnohé příspěvky jsou pevně teoreticky zakotveny a moje kritika měla jen prohloubit další možnou diskusi), která by měla být dále kriticky čtena a kriticky debatována, jak jsem se o to krátce pokusil i ve této recenzi.

Jiří Baroš, student politologie a práva na Masarykově univerzitě, Brno

**Zdenka Mansfeldová
a Aleš Kroupa, eds.:**

PARTICIPACE A ZÁJMOVÉ ORGANIZACE V ČESKÉ REPUBLICE

Praha: Sociologické nakladatelství,
2005, 244 stran.

Publikace *Participace a zájmové organizace v České republice* osvědčeného autorského týmu vedeného Zdenkou Mansfeldovou a Alešem Kroupou je standardním sborníkem vzniklým na základě výsledků grantových projektů. Komplexní a velmi širokou problematiku politické a občanské participace a existence a fungování zájmových organizací se autoři pokoušejí pokrýt řadou odborných studií. Autoři se zaměřili na institucionalizovanou participaci aktérů v politických stranách, odborech a komorách. Zvláštní pozornost je pak věnována otázce členství v organizacích, organizovanosti, očekávaným výhodám a poklesu organizovaného členství.

Jak již bylo uvedeno, téma pokryté publikací je mimořádně široké, jeho důstojné zmapování by nebylo možné ani v rámci publikace mnohem obsáhlejší. Přesto nelze rezignovat na systematickosti výběru jednotlivých témat. Zvláště pak sborníkový charakter publikace může vést k fragmentárnímu zpracování problematiky příspěvky různé obecnosti či úrovně zpracování. I přes pokus Zdenky Mansfeldové a Aleše Kroupy o systematický a zdůvodněný výběr témat pro dílčí studie, může publikace budit dojem jen volné souvislosti jednotlivých témat a poněkud fragmentárního pokrytí problematiky. Stručný částečně teoretický úvod vymezující základní výzkumné úkoly sborníku a závěrečné shrnutí poznatků pak svírají místy poněkud nesourodý celek.

První kapitola publikace se poměrně stručně zabývá vybranými právními aspekty reprezentace zájmů v České republice. Autoři

Petr Kolář a Jindřiška Syllová se zabývají základními rysy změn právního prostředí v České republice po roce 1993, a to jak obecně, tak se zřetelem k vytvoření formálních pravidel regulujících participaci, sdružování občanů a reprezentaci zájmů. Následuje analytické zamyšlení nad novými způsoby vládnutí a proměnou vztahu veřejné správy a občanů. Autoři Lukáš Linek a Daniel Trnka se zabývají novými trendy ve vztahu občanů a politických reprezentací na úrovni státní správy i místních samospráv. Věnují se zejména způsobům, jakými veřejná správa umožňuje občanům participovat na rozhodování a tvorbě agendy a dílčímu hodnocení těchto možností ze strany občanů.

Míra veřejné a politické participace je zkoumána a diskutována v kapitolách třetí (K důvodům nízkého počtu členů českých politických stran – autoři Lukáš Linek a Štěpan Pecháček) a šesté (Možnosti a bariéry členství v odborech – autoři Renáta Vašková, Aleš Kroupa a Jaroslav Hála). Co se politických stran týče, autoři statě se pokoušejí zjistit, na koho jsou české politické strany orientovány, jaké strategie používají k překonání nízkého počtu členů nebo alespoň k adaptaci na tento stav. Pokud jde o odbory, stať je zaměřena na zaměstnance jakožto členy odborů, na jejich klesající počet, složení členské základny, jejich postoje k odborům a na motivy a bariéry členství a výhody s ním spojené.

Míra, charakter a trendy občanské participace v České republice jsou pak přehledně a výstižně charakterizovány v kapitole čtvrté: Třetí sektor a občanská participace v České republice. Autorka Petra Rakušanová vymezuje třetí sektor a jeho roli ve společnosti a hodnotí jeho fungování v České republice a to i v kontextu střední Evropy. Nabízí i vlastní zajímavou typologii neziskových organizací.

Zdenka Mansfeldlová se zaměřuje na konkrétní problematiku sociálního dialogu (kapitola pátá). Sociální dialog jako průnik mezi

institucionální strukturou a klíčovými procesy v oblasti zprostředkování zájmů ve sféře práce a kapitálu je sledován především na vrcholové úrovni (tripartita).

Z konkrétních aktérů artikule, agregace a zprostředkování zájmů je pozornost věnována Svazu průmyslu a dopravy ČR a Konfederaci zaměstnavatelských a podnikatelských svazů a zájmovým asociacím územních samospráv. V kapitole sedmé se autoři Stanislav Kunc a Petr Hartoš zabývají zastřešujícími organizacemi zaměstnavatelů a podnikatelů. Analýza je zaměřena na organizační strukturu a charakter členské základny. Zajímavý je rozbor vztahu těchto organizací ke státu a vymezení základních strategií pro dosahování zájmů členů. V osmé kapitole se autoři Stanislav Kunc a Lukáš Linek zaměřují na analýzu a komparaci organizační struktury, členské základny a strategií prosazování požadavků zájmových skupin sdružujících lokální politické reprezentanty.

Poslední devátá kapitola sestavená Jiřím Vinopalem obsahuje shrnutí empirických šetření realizovaných v rámci projektu, která sloužila jako empirický podklad pro zpracování některých kapitol. Mezi metody, které byly v této souvislosti využity, patří zejména hloubkové a expertní rozhovory, analýza dokumentů, sekundární analýza dat, focus group a rozsáhlá kvantitativní šetření.

Jednotlivé kapitoly sborníku jsou zpracovány kvalitně, všechny statě mají svou hodnotu a jsou pro vědecké zkoumání problematiky přínosné. V rámci jednotlivých statí jsou obvykle vymezení relevantní aktéři a jsou identifikovány jejich cíle v oblasti artikule, agregace a zprostředkování zájmů. Pokud se autoři pokoušejí o hodnocení jejich působení, vycházejí z empirických dat sebraných mezi jejich současnými či potenciálními členy či sympatizanty (politické strany, odbory, třetí sektor). Obecně je však třeba poznamenat, že analýza skutečné role, činností a funkcí musí jít za hranici zachycení sebeprezentace subjektů v jejich materiálech či cílů uváděných

v jejich stanovách. Nestačí zaznamenávat prohlášení jejich lídrů či deklaratorní odpovědi na otázky anketového charakteru získané od jejich členů. Co zájmové skupiny a politické strany a jejich členové (po jakou dobu a s jakým úsilím) skutečně dělají, jak rozvrhují své zdroje k dosažení jakých cílů a s jakými výsledky? To jsou otázky, které by mohly být předmětem následných obsahově rozsáhlejších, ale tematicky sevřenějších studií tohoto autorského týmu.

Recenzovaná publikace je však v každém případě kvalitním souborem tematicky zaměřených statí, zpracovaných na solidní úrovni po obsahové i formální stránce. Jde o cenný zdroj pro kohokoliv, kdo studuje problematiku občanské, politické a zájmové participace a to nejen v českém prostředí.

*Oldřich Krpec, Fakulta sociálních studií,
Masarykova univerzita, Brno*

Vlastimil Havlík a Petr Kaniok, eds.:

EUROSKEPTICISMUS A ZEMĚ STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY

IIPS, Brno, 2006, 119 str.

Euroskepticismus je poměrně novým a pro politickou vědu značně otevřeným a ne zcela uchopeným fenoménem. Na rozdíl od „západní“ politologie je tento v české politické vědě nepříliš teoreticky, metodologicky i jinak uchopen. Ani problematice vztahu politických stran členských/nečlenských zemí Evropské unie (EU) k evropské integraci, resp. k EU, nebyla doposud věnována dostatečná pozornost.

Sborník „Euroskepticismus a země střední a východní Evropy“ je v našich poměrech ojedinelou záležitostí nejen z důvodu shrnutí

základních konceptů tohoto diskursu, ale především díky zvolenému rámci politických stran regionu střední a východní Evropy. Avšak jak sama tato publikace uvádí: „...bylo by iluzorní domnívat se, že... bude nositelem zásadní změny.“

Ráda bych předznamenala, že cílem této recenze je zhodnotit tento sborník, nikoli vést polemiku na téma existence/neexistence euroskepticismu či problematiky definování tohoto fenoménu jako ideologie či strategicko-politického nástroje.

Sborník „Euroskepticismus a země střední a východní Evropy“ je rozčleněn do devíti kapitol – regionu střední a východní Evropy se přímo věnují čtyři případové studie euroskeptických stran, dále se v této publikaci objevují texty zabývající se teoretickou stránkou vymezené problematiky. Celý sborník čerpá z obsáhlého a relevantního seznamu literatury a zdrojů.

Jak tento sborník prezentuje ve svém názvu, stává se zkoumaným regionem střední a východní Evropa. Avšak ze zvoleného regionu jsou vybrány pouze země Visegrádské čtyřky, tato skutečnost je uvedena na pravou míru v úvodu sborníku, kde sami editoři píší, že „...budou představeny podoby opozice vůči EU ve vybraných zemích střední Evropy.“ Toto konstatování sice ospravedlňuje počet zvolených zemí, ale jaksi opomíjí region východní Evropy. Toto pochybení bohužel není přítomno pouze v úvodníku, nýbrž i v teoretických textech sborníku. Například ve třetí kapitole – „Specifika výzkumu euroskepticismu ve střední Evropě“, se region východní Evropy střídavě objevuje a mizí. Myslím si, že takové zásadní nedostatky by se v odborném textu neměly objevit a jsou jistým pochybením editorů tohoto sborníku.

Po značně obsahově prázdném úvodu, který neodpovídá odbornému politologickému úvodníku, následují dvě teoretické kapitoly. První z těchto ve zkratce mapuje okolnosti vzniku stranického euroskepticismu a představuje koncepční přístupy k postojům poli-